

# De consistentie van folk psychology en eliminatief materialisme

R. F. Emmerink  
Kunstmatige Intelligentie  
Rijksuniversiteit Groningen

## Samenvatting

*Het artikel beschouwt theorieën omtrent het redeneren over gedrag. Folk Psychology is een vrij abstracte theorie over rationeel redeneren. Eliminatief materialisme is de stroming die voor afschaffing van folk psychology is en dit wil vervangen voor neurowetenschap. Er zijn een aantal argumenten waardoor de aanhangers van folk psychology en eliminatief materialisme niet verenigbaar zijn. Onderbelicht is de mogelijkheid dat de theorieën wellicht naast elkaar kunnen bestaan. Tenslotte neem ik het standpunt in dat in de toekomst de stromingen elkaar niet zullen uitsluiten, maar elkaar zullen vinden deels in een vorm van reductionistisch materialisme en deels als parallel naast elkaar bestaand en op een verschillend abstractieniveau.*

## 1 Inleiding

Er zijn verschillende zienswijzen met betrekking tot redeneren omtrent gedrag. De klassieke zienswijze is de folk psychology. Terence Horgan en James Woodward verdedigen deze zienswijze in hun artikel 'Folk Psychology is here to stay' (Horgan & Woodward, 1985). Een nieuwere kijk op ons redeneren met gedrag is het eliminatief materialisme dat stelt dat FP niet juist is en dat alle gedragingen verklaard moeten worden vanuit de neurowetenschap. Paul Churchland is voorstander van het eliminatief materialisme en vindt dat het FP dient te vervangen. Hij beargumenteert dit in het eerste hoofdstuk uit zijn boek 'The Nature of Mind'. Ik zal allereerst deze zienswijzen uiteenzetten en vervolgens mijn eigen kijk op het onderwerp geven. Ik zal met name de relatie of het ontbreken daarvan behandelen.

## 2 Folk psychology

Folk psychology (FP) is een reeds eeuwenoude theorie over het redeneren. De theorie beschrijft het redeneren op basis van overtuigingen en houdingen. Het

kan beschouwd worden als een theorie over gedrag. Folk psychology baseert zijn redeneringen op de wetten van het gezond verstand (*common sense*). Dikwijls wordt FP beschouwd als een theorie die slechts over rationeel redeneren gaat, over het algemeen vinden de aanhangers dat het een normatief karakter heeft, hoewel niet iedereen zich afsluit van een descriptieve kijk op de theorie. Folk psychology is de afgelopen twee eeuwen maar weinig veranderd. Daaruit valt te concluderen dat de theorie ofwel min of meer volmaakt is, ofwel dat de theorie gebrekkig is omdat het geen aanvullingen biedt met betrekking tot haar beperkingen. Dit laatste is een van de punten waarop Churchland (Churchland, 1989) de theorie bekritiseert.

### 2.1 De juistheid van FP

Aanhangers van FP hebben onder andere de volgende argumenten voor de juistheid van deze theorie:

- Folk psychology is zeer succesvol in het geven van verklaringen en het doen van voorspellingen over gedrag van anderen.
- Het geeft een antwoord op het *Other Minds* probleem.
- De propositionele attitudes kennen veel overeenkomst met numerieke attitudes.
- De dualist zal stellen dat FP niet reduceerbaar is omdat de geest los staat van het brein/lichaam.

Kort zal ik deze punten nu toelichten.

Allereerst een redering uit de folk psychology over doen van een actie (Horgan & Woodward, 1985):

- Als iemand *p* verlangt
- Het verlangen is ondergeschikt aan andere verlangens.
- Hij/zij gelooft dat een actie *K* zijn verlangen zal realiseren.
- Hij/zij gelooft dat hij deze actie kan uitvoeren.

- Hij/zij gelooft niet dat een andere actie tot de mogelijkheden behoort en te prefereren valt om p te realiseren.
- Dan zal zijn verlangens en overtuigingen hem aanzetten tot de actie K.

Een dergelijke redenering is zeer succesvol in het voorspellen van het gedrag. De juistheid van de redenering wordt dan ook niet snel in twijfel getrokken.

Het *Other Minds* probleem is het probleem dat we niet weten of de geest van iemand anders op dezelfde wijze werkt/denkt en of het niet zo is dat de eigen geest de enige geest is. Dit laatste heet solisme en stelt dat wat je ervaart jouw eigen verzinsel is. Zonder dat we weten hoe de werking is van de geest van iemand anders kunnen we met FP met succes uitspraken doen over iemands gedrag of redeneren.

Aan de numerieke attitudes uit de exacte wetenschap wordt vrijwel niet getwijfeld. Gezien de overeenkomst daarmee zou het zo kunnen zijn dat FP dan ook weinig twijfel verdient.

Een dualist is iemand die denkt dat de mens uit twee verschillende substanties bestaat te weten lichaam en geest. Deze twee substanties zijn uit principe niet met elkaar te verenigen. Dit is vooral een argument voor FP omdat niet-aanhangers van FP stellen dat er niet zoiets is als een geest die niet in relatie staat of verenigbaar is met het brein of het lichaam.

### 3 Eliminatief materialisme

Eliminatief materialisme is een meer recente zienswijze die steeds meer aanhang krijgt als gevolg van de ontwikkelingen in de neurowetenschap. De theorie stelt dat houdingen zoals deze in FP worden gebruikt niet bestaan, maar dat ons redeneren (of meer algemeen handelen) een gevolg is van de neurologische processen. Het is echter lastig om vanuit de neurowetenschap over propositionele attitudes te praten of in die context te redeneren over ons redeneren. Aanhangers van het eliminatief materialisme vinden dat hoewel het redeneren op die wijze doorgaans veel complexer is het niet wil zeggen dat deze per se slechter is dan de eenvoudige wijze van FP. FP is ook in zeker zin normatief en niet descriptief. Aanhangers van het EM verwachten dat met de voortschrijdende inzichten in de neurowetenschap en cognitiewetenschap FP vervangen zal worden door volledige neurowetenschap.

### 3.1 De juistheid van EM

Enkele argumenten die aanhangers van het eliminatief materialisme hebben, waaronder Churchland (Churchland, 1989), voor hun theorie:

- FP is geen empirische theorie.
- FP kan op empirische wijze niet ontkend worden, het mag of kan niet verworpen worden als een niet-functionerende theorie.
- Functionalisme is een excuus voor het handhaven van fout en verwarring.
- Het verschil in abstractieniveau valt niet aan te houden en dus ook de reduceerbaarheid niet.
- FP lijkt eenzelfde toekomst bestemd als de alchemie ten aanzien van de chemie.

Omdat er weinig andere meningen zijn dan FP en materialisme wordt een argument tegen FP doorgaans ook opgevat als een argument voor het EM.

## 4 Onverenigbaarheid van EM en FP

Veelal wordt gesuggereerd dat het eliminatief materialisme en folk psychology twee theorieën zijn die elkaar uitsluiten. De aanhangers van de theorie sluiten dikwijls de andere theorie uit. Churchland verklaard in zijn artikel (Churchland, 1989) dat de propositionele attitudes uit de FP niet bestaan. Hij draagt daartoe de volgende argumenten aan:

- De regelmaat die we vinden in de FP die gebaseerd is op logische relaties tussen proposities is geen reden om iets normatiefs te claimen over FP.
- FP heeft vrijwel geen aandacht voor ontwikkelingen, mislukkingen. Het kent geen toekomstbeloften. Men overweegt geen alternatieven. Kortom de aanhanger van FP heeft oogkleppen op.
- FP heeft geen verklaringen voor een aantal fenomenen zoals verschillen in intelligentie, creativiteit, geestesziekten, slaap.
- De geschiedenis leidt tot scepsis, het terrein waarover FP uitspraken doet is kleiner geworden en er is al lang geen vooruitgang meer.

Aanhangers van het eliminatief materialisme verwerpen FP omdat zijn ervan overtuigd zijn dat begrippen zoals overtuigingen en verlangens niet bestaan.

## 5 Consistentie van EM en FP

In mijn ogen zullen de twee theorieën naar elkaar toe groeien. FP is nu een abstracte theorie die wat zegt over rationeel redeneren. Ik verwacht dat het abstract van aard blijft en een beschrijvende theorie zal worden, voor zover het dat nog niet is, van empirische aard, die aan de hand van het monitoren van gedrag relaties tussen handelingen en toestanden modelleert op een abstract niveau. Van het (eliminatief) materialisme verwacht ik dat het een theorie wordt die zich op zal splitsen in een stroming die uitspraken doet op basis van neurale activiteit en een stroming die nog verder abstraheert tot atomaire samenhang. Het voordeel van een abstractie als in het materialisme is dat dit naar verwachting allesomvattend zal zijn. Het nadeel is dat de complexiteit zo groot zal worden, vooral op atomair niveau dat het weinig praktisch toepasbaar zijn, vooral wanneer het om het voorspellen van gedragingen gaat. Mijn visie is dat het om een laagde werkelijkheid gaat die parallel aan elkaar op de verschillende niveaus van abstractie hanteerbaar zijn (in dit geval in de vorm van drie lagen). De relaties tussen de lagen, de reduceerbaarheid, zal maar moeizaam ontstaan. De relatie tussen de twee onderste fysische niveaus, atomair en neuraal, zal nog haalbaar zijn. Maar het koppelen van puur geestelijk (abstracte) begrippen aan fysische begrippen zal denk ik te complex zijn om binnen afzienbare tijd te vatten. De meeste toekomst zie ik in de ontwikkelingen vanuit het materialisme, ik verwacht dat een groei van de kennis omtrent gedrag beter op te bouwen is vanaf de basis dan vanaf de top. Het lag echter voor de hand vanaf de top (FP) te gaan redeneren omdat dit voor ons het meest waarneembaar is in het dagelijks leven.

## 6 Conclusies

Hoewel in strikte zin gesteld kan worden dat eliminatief materialisme niet verenigbaar is met folk psychology is er wel wat voor te zeggen de theorieën naast elkaar te gebruiken. Eliminatief materialisme sluit uit dat FP juist is, door te stellen dat attitudes zoals overtuigingen niet op zichzelf bestaan. Omdat zowel de materialist alsook de aanhanger van FP over gedrag redeneert en omdat beide theorieën succesvol zijn gebleken lijkt het waarschijnlijk dat beide ook toepasbaar zijn om te redeneren over gedrag. Of er een vorm van reductionistisch materialisme zal ontstaan is lastiger te zeggen. Waarschijnlijk zal dit er wel zijn, maar dit zal een traag proces zijn gezien de enorme complexiteit waarmee het gepaard gaat.

## Referenties

- Churchland, P. (1989). Eliminative materialism and the propositional attitudes. In P. Churchland (Ed.), *A neurocomputational perspective: the nature of mind and the structure of science* (chap. 1). Cambridge, Mass., [etc.] : The MIT Press.
- Horgan, T., & Woodward, J. (1985). Folk psychology is here to stay. *The Philosophical Review*, 94, 197–226.